

CLATC: یک پروتکل کنترل توپولوژی مبتنی بر اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم

برای شبکه‌های حسگر

سید محمد ابوالحسنی مهدی اثنی‌عشری محمد رضا میبدی

آزمایشگاه محاسبات نرم

دانشکده مهندسی کامپیوتر و فناوری اطلاعات

دانشگاه صنعتی امیرکبیر

تهران ایران

mmeybodi@aut.ac.ir, esnaashari@aut.ac.ir, sm_abolhasani@aut.ac.ir

چکیده: پروتکل‌های کنترل توپولوژی از مکانیزم‌های مختلفی به منظور کاهش میانگین محدوده انتقال گره‌ها استفاده می‌کنند. کاهش محدوده انتقال گره‌ها موجب کاهش مصرف انرژی شبکه می‌شود. در این مقاله، یک پروتکل کنترل توپولوژی مبتنی بر اتوماتای یادگیر سلولی به نام CLATC پیشنهاد شده است که در آن اتوماتای یادگیر هر گره در همکاری با اتوماتاهای یادگیر گره‌های همسایه، محدوده انتقال مناسب برای آن گره را انتخاب می‌نماید. به منظور ارزیابی، پروتکل CLATC با استفاده از نرم‌افزار شبیه‌ساز NS2 شبیه‌سازی شده است. نتایج شبیه‌سازی عملکرد مطلوب پروتکل پیشنهادی را نشان می‌دهد.

کلید واژه: شبکه‌های حسگر، کنترل توپولوژی، اتوماتای یادگیر، اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم

۱- مقدمه

شبکه‌های حسگر که در سال‌های اخیر مورد توجه بسیار قرار گرفته‌اند از تعداد زیادی (که ممکن است به هزاران مورد برسد) گره حسگر کوچک، ارزان قیمت با توانایی بالا و ذخیره انرژی پایین تشکیل شده‌اند. این حسگرها می‌توانند اطلاعاتی (نظیر دما، رطوبت، فشار و ...) را از محیط اطراف خود دریافت کرده و برای حسگرهای همسایه ارسال دارند [1]. شبکه‌های حسگر می‌توانند در کاربردهایی مانند نظارت هوشمند بر بزرگراه‌ها، امداد رسانی در حوادث غیرمترقبه، دیده‌بانی محیط و پیگیری هدف به کار گرفته شوند [2,3].

کنترل توپولوژی در شبکه‌های حسگر هنر هماهنگی گره‌ها با تصمیم‌گیری در مورد محدوده انتقالشان به منظور ایجاد یک شبکه با خصوصیات مورد نظر (اتصال و ...) است در حالیکه افزایش ظرفیت شبکه و یا کم مصرف کردن انرژی را تأمین می‌کند [5]. انتخاب توپولوژی مناسب برای یک شبکه حسگر تأثیر بسیار زیادی بر روی کارایی آن شبکه خصوصاً از لحاظ مصرف انرژی و طول عمر دارد. تا کنون پروتکل‌های مختلف کنترل توپولوژی به منظور اجازه دادن به گره‌ها برای تنظیم محدوده انتقال خود ارائه شده است [6]. چگونگی این انتخاب بر اساس اولویت‌های مختلف و شرایط متفاوت تغییر می‌کند. از جمله مواردی که در چگونگی انتخاب تأثیر می‌گذارد می‌توان به مصرف انرژی کمتر، تنک بودن، کم بودن درجه گره، تحمل پذیری خطا و کاهش تداخل اشاره کرد [4].

در اکثر تحقیقات در زمینه شبکه‌های حسگر، توجه اصلی روی شبکه‌های همگن است. در شبکه‌های همگن تمامی گره‌های شبکه از یک محدوده انتقال یکسان استفاده می‌کنند. وضعیت ارتباطات اینگونه شبکه‌ها را می‌توان توسط یک گراف غیرجهت‌دار مدل نمود. اگرچه تحلیل و آنالیز پروتکل‌های مختلف در شبکه‌های همگن ساده می‌باشد، اما اینگونه شبکه‌ها از نقطه نظر کارایی، طول عمر و استحکام کاری چندان مناسب نمی‌باشند [5,6].

در شبکه‌های ناهمگن برخلاف شبکه‌های همگن، گره‌های شبکه می‌توانند محدوده انتقال غیر یکسان داشته باشند. در این شبکه‌ها، گره‌ها می‌توانند مستقلاً محدوده انتقال خود را انتخاب کنند تا در عین حفظ اتصال محلی، تداخل کمتری را نیز داشته باشند. در نتیجه، چنین شبکه‌هایی تنومندتر^۱ و کاراتر از شبکه‌های همگن هستند. هرچند، آنالیز آنها مشکل‌تر است [5,6].

تا کنون در پروتکل‌های کنترل توپولوژی ارائه شده برای شبکه‌های حسگر ناهمگن، از توانایی همکاری گره‌ها برای انتخاب محدوده انتقال مناسب هر گره کمتر استفاده شده است. در این مقاله پروتکل کنترل توپولوژی بر اساس اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم (CLATC^۲) پیشنهاد می‌گردد. در این پروتکل، یک اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم بر روی شبکه نگاشت می‌شود. در این اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم، هر گره دارای یک اتوماتای یادگیر است که با استفاده از آن می‌تواند از سه محدوده انتقال خود یکی را با توجه به شرایط شبکه و محدوده انتقال دیگر گره‌ها انتخاب کند.

سازماندهی ادامه مقاله به این صورت است. در بخش ۲ کارهای مرتبط شرح داده می‌شود. در بخش ۳ اتوماتای یادگیر سلولی

نامنظم شرح داده می‌شود. در بخش ۴ مسئله مطرح در این مقاله تعریف می‌شود. در بخش ۵ پروتکل پیشنهادی توضیح داده می‌شود. نتایج شبیه‌سازی‌ها در بخش ۶ آورده شده است. بخش ۷ نتیجه‌گیری می‌باشد.

۲- کارهای مرتبط

آقای سانتی^۳ پروتکل‌های کنترل توپولوژی را با توجه به ماهیت شبکه و اطلاعاتی که هر گره می‌تواند به دست آورد طبقه‌بندی کرده است [5,6]. در ابتدا پروتکل‌های کنترل توپولوژی به دو طبقه کنترل توپولوژی همگن و کنترل توپولوژی ناهمگن تقسیم می‌شوند. در کنترل توپولوژی همگن تمامی گره‌های شبکه از یک محدوده انتقال یکسان استفاده می‌کنند و مسئله کنترل توپولوژی پیدا کردن کمترین مقدار برای محدوده انتقال است به گونه‌ای که خصوصیات شبکه (اتصال و ...) حفظ شود. در کنترل توپولوژی ناهمگن، گره‌های شبکه می‌توانند محدوده انتقال غیر یکسان داشته باشند. در این طبقه، پروتکل‌ها با توجه به اطلاعاتی که برای ساخت توپولوژی استفاده می‌کنند به سه دسته تقسیم می‌شوند. دسته اول روش‌های مبتنی بر موقعیت است. در این دسته که پروتکل‌هایی نظیر R&M⁴ و LMST⁵ [8] در آن جای می‌گیرند، گره‌ها از موقعیت خود مطلع هستند و با استفاده از این اطلاعات، سعی در ایجاد یک توپولوژی مناسب برای شبکه می‌نمایند. دسته دوم روش‌های مبتنی بر جهت می‌باشند. در این روش‌ها گره‌ها اطلاع دقیقی از موقعیت خود ندارند، اما توانایی تشخیص جهت همسایه‌های خود را دارند. پروتکل CBTC⁶ [9] نمونه‌ای از این روش‌ها می‌باشد. دسته سوم روش‌های مبتنی بر همسایه هستند که در آنها گره‌ها اطلاعات محدودی از همسایه‌های خود دارند. این اطلاعات ممکن است شماره شناسایی، فاصله و یا کیفیت لینک همسایه‌های گره باشد. پروتکل‌های Kneigh⁷ [10] و XTC⁸ [11] در این دسته جای می‌گیرند.

از دیگر پروتکل‌های کنترل توپولوژی می‌توان به RAA_2L⁹ اشاره کرد که در آن هر گره یکی از دو محدوده انتقال R_w یا R_s ($R_w < R_s$) را انتخاب می‌کند [12]. اگر گره با محدوده انتقال R_w خود توانست با همسایه‌های با محدوده انتقال R_s ارتباط برقرار کند (با واسطه یا بی واسطه) گره محدوده انتقال R_w را انتخاب می‌کند و در غیر این صورت محدوده انتقال R_s را انتخاب می‌کند. در پروتکل RAA_3L¹⁰ هر گره یکی از سه محدوده انتقال R_t ، R_s یا R_w ($R_w < R_t < R_s$) را انتخاب می‌کند. مکانیزم به کار رفته در پروتکل RAA_2L برای دو محدوده انتقال R_t و R_s انجام می‌شود. اگر گره محدوده انتقال R_t را انتخاب کرد دوباره مکانیزم به کار رفته در پروتکل RAA_2L برای دو محدوده R_t و R_s انجام می‌شود.

۳- اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم

۳-۱- اتوماتای سلولی

اتوماتای سلولی (CA^{11}) یک مدل ریاضی برای سیستم‌هایی است که در آنها چندین مؤلفه ساده برای تولید الگوهای پیچیده با هم همکاری می‌کنند [13,14]. اتوماتای سلولی در حقیقت سیستم دینامیکی گسسته‌ای است که رفتارشان کاملاً بر اساس ارتباط محلی استوار است. در اتوماتای سلولی یک مجموعه منظم از سلول‌ها وجود دارند که هر کدام می‌توانند با چند وضعیت مختلف مقداردهی شوند. با توجه به تعداد مقادیری که سلول‌ها می‌توانند اختیار کنند، اتوماتای سلولی به دو نوع دودویی و چندمقداره تقسیم می‌شود. برای هر سلول یک همسایگی از سلول‌ها در نظر گرفته می‌شود. معمولاً همسایگی استفاده شده از نوع همسایگی نزدیک می‌باشد که در این نوع همسایگی، سلول‌هایی که با یکدیگر مرز مشترک دارند به عنوان همسایه یکدیگر شناخته می‌شوند. این سلول‌ها در زمان‌های گسسته بر طبق یک قانون محلی به‌نگام‌رسانی می‌شوند. در تعیین وضعیت جدید برای هر سلول، مقادیر سلول‌های همسایه نیز تأثیرگذار هستند. انتخاب قوانین مختلف برای به‌نگام‌رسانی، انواع متفاوتی از اتوماتاهای سلولی را بوجود آورده است. این قوانین می‌توانند به صورت قطعی و یا احتمالی بیان شوند.

۳-۲- اتوماتای یادگیر

اتوماتای یادگیر (LA^{12}) [15,16] ماشینی است که می‌تواند تعدادی متناهی عمل را انجام دهد. هر عمل انتخاب شده توسط یک محیط احتمالی ارزیابی می‌شود و نتیجه ارزیابی در قالب سیگنالی مثبت یا منفی به اتوماتا داده می‌شود و اتوماتا از این پاسخ در انتخاب عمل بعدی تأثیر می‌گیرد. هدف نهایی آن است که اتوماتا یاد بگیرد که از بین عمل‌های خود بهترین عمل را انتخاب کند. بهترین عمل، عملی است که احتمال دریافت پاداش از محیط را به حداکثر برساند. کارکرد اتوماتای یادگیر در تعامل با محیط، در شکل ۱ مشاهده می‌شود.

محیط را می‌توان توسط سه تایی $E \equiv \{\alpha, \beta, c\}$ نشان داد که در آن $\alpha \equiv \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه ورودی‌ها، $\beta \equiv \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه خروجی‌ها و $c \equiv \{c_1, c_2, \dots, c_r\}$ مجموعه احتمال‌های جریمه می‌باشد. c_i احتمال اینکه عمل α_i نتیجه نامطلوب داشته باشد می‌باشد. در

محیط ایستا مقادیر c_i بدون تغییر می‌مانند، حال آنکه در محیط غیر ایستا این مقادیر در طی زمان تغییر می‌کنند. اتوماتاهای یادگیر به دو گروه با ساختار ثابت و با ساختار متغیر تقسیم‌بندی می‌گردند. در ادامه اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر معرفی می‌شود.

اتوماتای یادگیر با ساختار متغیر را می‌توان توسط چهارتایی $\{\alpha, \beta, p, T\}$ نشان داد که $\alpha = \{\alpha_1, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه عمل‌های اتوماتا، $\beta = \{\beta_1, \dots, \beta_m\}$ مجموعه ورودی‌های اتوماتا، $p = \{p_1, \dots, p_r\}$ بردار احتمال انتخاب هریک از عمل‌ها و $p(n+1) = T[\alpha(n), \beta(n), p(n)]$ الگوریتم یادگیری می‌باشد. الگوریتم زیر یک نمونه از الگوریتم‌های یادگیری خطی است. فرض کنید عمل α_i در مرحله n ام انتخاب شود.

پاسخ مطلوب

$$\begin{aligned} p_i(n+1) &= p_i(n) + a[1 - p_i(n)] \\ p_j(n+1) &= (1-a)p_j(n) \quad \forall j \neq i \end{aligned} \quad (1)$$

پاسخ نامطلوب

$$\begin{aligned} p_i(n+1) &= (1-b)p_i(n) \\ p_j(n+1) &= (b/r-1) + (1-b)p_j(n) \quad \forall j \neq i \end{aligned} \quad (2)$$

در روابط (۱) و (۲)، a پارامتر پاداش و b پارامتر جریمه می‌باشند. با توجه به مقادیر a و b سه حالت زیر را می‌توان در نظر گرفت. زمانی که a و b با هم برابر باشند، الگوریتم را L_{RP} می‌نامند، زمانی که b از a خیلی کوچکتر باشد، الگوریتم را L_{ReP} می‌نامند و زمانی که b مساوی صفر باشد الگوریتم را L_{RI} می‌نامند [17].

۳-۳- اتوماتای یادگیر سلولی

اتوماتای یادگیر سلولی (CLA^{13})، مدلی برای سیستم‌هایی است که از اجزاء ساده‌ای تشکیل شده‌اند و رفتار هر جزء بر اساس رفتار همسایگانش و نیز تجربیات گذشته‌اش تعیین و اصلاح می‌شود [16]. اجزاء ساده تشکیل دهنده این مدل، از طریق تعامل با یکدیگر می‌توانند رفتار پیچیده‌ای از خود نشان دهند. هر اتوماتای یادگیر سلولی، از یک اتوماتای سلولی تشکیل شده است که هر سلول آن به یک یا بیشتر اتوماتای یادگیر مجهز می‌باشد که وضعیت این سلول را مشخص می‌سازند. همانند اتوماتای سلولی، قانون محلی در محیط حاکم است و این قانون تعیین می‌کند که آیا عمل انتخاب شده توسط یک اتوماتا در یک سلول بایستی پاداش داده شود و یا جریمه شود. عمل دادن پاداش و یا جریمه منجر به به‌روز درآوردن ساختار اتوماتای یادگیر سلولی به منظور نیل به یک هدف مشخص می‌گردد. در اتوماتای یادگیر سلولی می‌توان از ساختارهای مختلفی برای همسایگی استفاده نمود. در حالت کلی هر چندتایی مرتب از سلول‌ها را می‌توان به عنوان همسایه در نظر گرفت. عملکرد اتوماتای یادگیر سلولی به این صورت است که در هر لحظه

هر اتوماتای یادگیر در اتوماتای یادگیر سلولی یک عمل از مجموعه عمل‌های خود را انتخاب می‌کند. عمل انتخاب شده با توجه به عمل‌های انتخاب شده توسط سلول‌های همسایه و قانون محلی حاکم بر اتوماتای یادگیر سلولی پاداش داده و یا جریمه می‌شود. با توجه به اینکه عمل انتخاب شده پاداش گرفته و یا جریمه شده است، اتوماتای یادگیر رفتار خود را تصحیح کرده و از این طریق ساختار داخلی خود را به‌روز می‌کند. بعد از به‌روز درآوردن ساختار داخلی، هر اتوماتای یادگیر در اتوماتای یادگیر سلولی دوباره یک عمل از مجموعه عمل‌های خود را انتخاب کرده و انجام می‌دهد. فرآیند انتخاب عمل و دادن پاداش و یا جریمه تا زمانی که سیستم به وضعیت پایدار برسد و یا یک معیار از قبل تعریف شده برقرار شود، ادامه می‌یابد. عمل به‌نگام‌سازی ساختار اتوماتاهای یادگیر موجود در اتوماتای یادگیر سلولی توسط الگوریتم‌های یادگیری انجام می‌شود. الگوریتم یادگیری خطی (رابطه‌های ۱ و ۲) یک نمونه از این الگوریتم‌های یادگیری است.

۴-۳- اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم

اگرچه مدل اتوماتای سلولی منظم تاکنون در کاربردهای متعددی مورد استفاده قرار گرفته و توانایی آن برای حل بسیاری از مسائل نشان داده شده است، ولی برخی از کاربردها نیازمند مدلی هستند که محدودیت یک توری منظم را نداشته باشد. در [18] اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم ($ICLA^{14}$) از ترکیب اتوماتای سلولی نامنظم و اتوماتای یادگیر ارائه شده است. $ICLA$ نظمی را که در بیان همسایگی در مدل‌های اتوماتای سلولی و اتوماتای یادگیر سلولی وجود دارد، ندارند.

یک اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم یک ساختار $A = (G < E, V >, \Phi, A, F)$ است که در آن G یک گراف بدون جهت است که V مجموعه راس‌ها و E مجموعه یال‌ها را نشان می‌دهد. Φ یک مجموعه متناهی از حالات است. A مجموعه LAهایی است که به هر سلول از اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم نسبت داده شده است. $F: \Phi_j \rightarrow \beta$ قانون محلی از اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم در هر راس j است که $\Phi_j = \{\Phi_i | (i, j) \in E\} + \{\Phi_j\}$ مجموعه حالات تمام همسایه‌های j و β مجموعه مقادیری است که سیگنال تقویتی می‌تواند بگیرد. β سیگنال تقویتی را برای LA_j بر اساس عمل‌های انتخاب شده توسط اتوماتای یادگیر مجاور محاسبه می‌کند.

۴- تعریف مسئله

در این مقاله فرض می‌شود که هر گره دارای سه محدوده انتقال مختلف است که به دلخواه می‌تواند یکی از آنها را انتخاب کند. محدوده انتقال با توان کم تحت عنوان محدوده انتقال نجوا کننده^{۱۵} (R_w)، محدوده انتقال با توان بالا تحت عنوان محدوده انتقال فریاد

اطلاعات دریافتی از همسایه‌هایش فاصله آنها را نسبت به خود محاسبه می‌کند. با توجه به فاصله محاسبه شده، هر گره همسایه در یکی از مجموعه‌های A_w ، A_i و یا A_o قرار داده می‌شود.

۵-۲- مرحله انتخاب محدوده انتقال

در این مرحله گره‌ها با توجه به شرایط مجموعه‌های خود و محدوده انتقال گره‌های دیگر، محدوده انتقال خود را انتخاب می‌کنند. این مرحله از دو زیر مرحله "به‌روز کردن مجموعه‌ها" و "یادگیری" تشکیل شده است.

۵-۲-۱- به‌روز کردن مجموعه‌ها

در این مرحله، هر گره اعضای مجموعه A_w خود را داخل مجموعه A_c خود قرار می‌دهد. سپس فاصله گره‌های قرار گرفته در مجموعه A_i و A_o را با گره‌های مجموعه A_c محاسبه می‌کند. اگر فاصله محاسبه شده برای گره‌ای کمتر از مقدار R_w باشد، آن گره از مجموعه A_i یا A_o حذف شده و به مجموعه A_c اضافه می‌شود. همچنین گره بررسی می‌کند که آیا هیچ یک از گره‌های واقع در مجموعه A_o از طریق گره‌های واقع در A_i قابل دستیابی است یا نه. اگر گره‌ای در مجموعه A_o از طریق گره‌های واقع در A_i قابل دستیابی بود، آن گره از مجموعه A_o حذف و به مجموعه A_i اضافه می‌شود.

گره با توجه به شرایط مجموعه‌های A_i و A_o اقدام به تصمیم‌گیری به صورت زیر می‌کند.

- مجموعه A_i تهی و مجموعه A_o تهی
گره محدوده انتقال قطعی خود را برابر R_w در نظر می‌گیرد.
- مجموعه A_i غیر تهی و مجموعه A_o تهی
گره می‌تواند یکی از دو محدوده انتقال R_w و R_t را انتخاب کند. به منظور انتخابی مناسب، گره مرحله یادگیری را انجام می‌دهد.
- مجموعه A_i تهی و مجموعه A_o غیر تهی
گره می‌تواند یکی از دو محدوده انتقال R_w و R_s را انتخاب کند. به منظور انتخابی مناسب، گره مرحله یادگیری را انجام می‌دهد.
- مجموعه A_i غیر تهی و مجموعه A_o غیر تهی
گره می‌تواند یکی از سه محدوده انتقال R_w ، R_t و R_s را انتخاب کند. به منظور انتخابی مناسب گره مرحله یادگیری را انجام می‌دهد.

با توجه به موارد فوق، اگر گره‌ای محدوده انتقال خود را به صورت قطعی انتخاب کرد، این انتخاب را همراه با مجموعه A_c خود به همسایه‌های خود اطلاع می‌دهد.

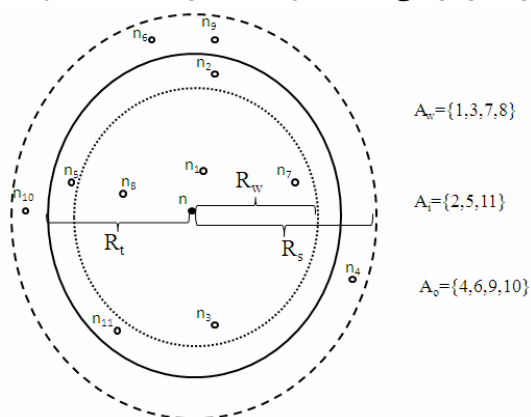
۵-۲-۲- مرحله یادگیری

در ابتدای این مرحله، یک اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم بر روی شبکه نگاشت می‌شود. به هر گره که این مرحله را آغاز می‌کند، یک

زننده $^{16}(R_s)$ و محدوده انتقال با توان میانی تحت عنوان محدوده انتقال صحبت کننده $^{17}(R_t)$ ، سه محدوده انتقالی است که هر گره دارد ($R_w < R_t < R_s$). مقدار محدوده انتقال R_t متناسب با چگالی شبکه مشخص می‌شود [19]. مقدار محدوده انتقال R_w برابر $R_s = 1.25R_t$ می‌باشد. هرگاه فاصله دو گره کمتر از مقدار R_s باشد آن دو گره همسایه یکدیگر در نظر گرفته می‌شوند. هر گره همسایه‌های خود را در چهار مجموعه مختلف قرار می‌دهد. مجموعه‌های A_w ، A_i و A_o توسط رابطه ۳ بدست می‌آیند. در این رابطه، n_i شماره گره همسایه و D_{ni} فاصله گره همسایه n_i با گره مورد نظر است. مجموعه A_c شامل گره‌هایی است که در محدوده انتقال انتخابی گره قرار می‌گیرند.

$$\begin{cases} n_i \in A_w & \text{if } D_{ni} \leq R_w \\ n_i \in A_i & \text{if } R_w < D_{ni} \leq R_t \\ n_i \in A_o & \text{if } R_t < D_{ni} \leq R_s \end{cases} \quad (3)$$

با توجه به تعریف مجموعه‌های A_w و A_c مشخص است که مجموعه A_w زیر مجموعه A_c است. چرا که هر گره حداقل محدوده انتقال R_w را دارد. محدوده‌های انتقال و مجموعه‌های گره، برای گره نمونه n در شکل ۲ دیده می‌شود. مسأله مد نظر در این مقاله انتخاب کمترین محدوده انتقال ممکن از بین سه محدوده انتقال R_w ، R_t و R_s برای هر گره می‌باشد به نحوی که اتصال شبکه حفظ شود.

شکل ۲) گره نمونه n با محدوده‌های انتقال مختلف و مجموعه‌های مختلف گره

۵- پروتکل پیشنهادی (CLATC)

پروتکل پیشنهادی کنترل توپولوژی که مبتنی بر اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم می‌باشد از دو مرحله "راه‌اندازی" و "انتخاب محدوده انتقال" تشکیل شده است.

۵-۱- مرحله راه‌اندازی

در این مرحله هر گره با محدوده انتقال R_s ، اطلاعات خود شامل شماره شناسایی و موقعیت را می‌فرستد. به این طریق گره‌ها اطلاعات همسایه‌های خود را به دست می‌آورند. هر گره با توجه به

اتوماتای یادگیر با تعداد اعمال برابر با تعداد محدوده‌های انتقال انتخابی گره نسبت داده می‌شود. هر عمل متناظر با یک محدوده انتقال است و انتخاب آن عمل به معنی انتخاب محدوده انتقال متناظر با آن عمل است. احتمالات اولیه عمل‌های اتوماتای یادگیر بر اساس رابطه ۴ تعیین می‌شود. در رابطه ۴، n تعداد عمل‌های اتوماتاست. هرگاه فاصله دو گره کمتر از R_s باشد اتوماتاهای یادگیر نسبت داده شده به آنها همسایه یکدیگر محسوب می‌شوند.

$$\forall i \leq n \quad P_i = \frac{1}{n} \quad (۴)$$

اتوماتاها در اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم به صورت همزمان و در فواصل زمانی گسسته بهنگام می‌شوند. هر یک از این فاصله‌های زمانی، یک دوره تعریف می‌شود. دوره اول بعد از ساخت اتوماتای یادگیر گره شروع می‌شود. جریمه شدن و یا پاداش دادن عمل انتخاب شده توسط هر اتوماتا در دوره بعد، تنها به عمل انتخابی خود اتوماتا و عمل‌های انتخاب شده توسط اتوماتاهای همسایه بستگی دارد. در هر دوره، اتوماتای یادگیر هر گره یکی از عمل‌های (محدوده انتقال) خود را انتخاب می‌کند. گره بر اساس عمل انتخابی اتوماتای یادگیر خود، مجموعه A_c خود را به همراه A_i (اگر محدوده انتقال R_i یا R_s انتخاب شده باشد) یا A_0 (اگر محدوده انتقال R_s انتخاب شده باشد) با استفاده از بسته Learnp به همسایه‌های خود ارسال می‌کند. در حقیقت بسته Learnp شامل عمل انتخابی اتوماتا، مجموعه A_c و ترکیبی از مجموعه‌های A_i و A_0 می‌باشد. در ادامه اتوماتا، عمل‌های انتخابی همسایه‌های خود را دریافت کرده و با توجه به آنها، عمل انتخابی خود را جریمه یا پاداش می‌دهد.

در صورتی که گره تمامی بسته‌های Learnp همسایه‌های خود را دریافت کرد، با توجه به A_c ‌های دریافتی مجموعه‌های خود را به‌روز می‌کند. هرگاه به علت تداخل^{۱۸}، بسته Learnp یک یا چند همسایه دریافت نشد، گره فرض می‌کند که گره‌های همسایه مورد نظر دارای محدوده انتقال انتخابی R_w (کوچکترین محدوده انتقال) و مجموعه A_c تهی هستند. به‌روز کردن مجموعه‌های گره به این صورت انجام می‌پذیرد که هرگاه یکی از اعضاء (شماره گره) مجموعه A_c گره‌ای که عضو مجموعه A_c خود گره است، عضو مجموعه A_i و یا A_0 خود گره باشد آن عضو از مجموعه A_i و یا A_0 حذف شده و به مجموعه A_c گره اضافه می‌شود. به طور دقیق‌تر برای گره N به‌روز کردن مجموعه‌ها با توجه به رابطه ۵ انجام می‌شود.

$$\forall n_i \in A_c(N) \quad \exists n_j \in A_c(n_i) \quad \text{and} \quad (n_j \in A_i(N) \quad \text{or} \quad n_j \in A_0(N)) \Rightarrow \quad (۵)$$

$$\begin{cases} A_c(N) = A_c(N) + n_j \\ A_i(N) = A_i(N) - n_j \quad \text{or} \quad A_0(N) = A_0(N) - n_j \end{cases}$$

در رابطه ۵، $A_x(y)$ نشان‌دهنده مجموعه A_x گره y است. پس از به-روز کردن مجموعه‌ها، گره عمل انتخابی خود را با توجه به عمل انتخابی همسایه‌هایش پاداش و جریمه می‌دهد. بدین منظور گره

یک مجموعه موقت TA_c در نظر می‌گیرد. این مجموعه در ابتدا برابر A_c است. در ادامه، گره مجموعه A_i (در صورتی که گره همسایه محدوده انتقال R_i یا R_s را انتخاب کرده باشد) و A_0 (در صورتی که گره همسایه محدوده انتقال R_s را انتخاب کرده باشد) هر همسایه خود را به مجموعه A_c همان همسایه اضافه می‌کند. سپس گره، با توجه به رابطه ۶ مجموعه TA_c را به‌روز می‌کند.

$$\forall n_i \in TA_c(N) \quad \exists n_j \in TA_c(n_i) \quad \text{and} \quad (n_j \in A_i(N) \quad \text{or} \quad n_j \in A_0(N)) \Rightarrow \quad (۶)$$

$$TA_c(N) = TA_c(N) + n_j$$

بعد از به‌روز شدن مجموعه TA_c ، نحوه دادن پاداش و جریمه به صورت زیر است:

- اگر $A_0 \subset TA_c$ و $A_i \subset TA_c$
- اگر اتوماتای یادگیر گره، محدوده انتقال R_w را انتخاب کرده باشد، عمل انتخابی پاداش داده می‌شود.
- در غیر این صورت عمل انتخابی جریمه می‌شود.
- اگر $A_0 \not\subset TA_c$ و یا $A_i \not\subset TA_c$
- گره مجموعه A_i (در صورتی که گره محدوده انتقال R_i یا R_s را انتخاب کرده باشد) و A_0 (در صورتی که گره محدوده انتقال R_s را انتخاب کرده باشد) را به مجموعه TA_c اضافه کرده و دوباره مجموعه TA_c را با استفاده از رابطه ۶ به‌روز می‌کند. اگر $A_0 \subset TA_c$ و $A_i \subset TA_c$ ، عمل انتخابی پاداش داده می‌شود.

- در غیر این صورت عمل انتخابی جریمه می‌شود.
- پارامترهای پاداش (a) و جریمه (b) به ترتیب با استفاده از رابطه-های ۷ و ۸ محاسبه می‌شوند. در این روابط، my_nodes_A نشان‌دهنده مجموع تعداد اعضای دو مجموعه A_i و A_0 گره مورد نظر است؛ λ_1 و λ_2 به ترتیب نشان‌دهنده حداقل مقدار قابل قبول برای پارامترهای پاداش و جریمه می‌باشند. ψ_1 و ψ_2 به گونه‌ای انتخاب می‌شوند که مقدار پارامترهای a و b از حد مشخصی بزرگتر نشود. مقدار $maxnodes\_A$ با استفاده از رابطه ۹ محاسبه می‌شود. در این رابطه $nebR_x$ همسایه‌های انتخاب کننده محدوده انتقال R_x و A_{xN} نشان‌دهنده مجموعه A_x گره N است. در ادامه دوره بعدی شروع می‌شود و گره‌ها دوباره با استفاده از اتوماتای یادگیر یک عمل خود را انتخاب کرده و مجموعه‌های مورد نظر را به همسایه‌هایشان می‌فرستند و این روند ادامه می‌یابد.

$$a = \lambda_1 + \psi_1 \frac{my\_nodes\_A}{maxnodes\_A} \quad (۷)$$

$$b = \lambda_2 + \psi_2 \frac{my\_nodes\_A}{maxnodes\_A} \quad (۸)$$

$$\max nodes\_A = \max(a, b, c)$$

$$\begin{cases} a = \max(\|A_i n_j\| + \|A_o n_j\| \mid \forall n_i \in nebR_s) \\ b = \max(\|A_i n_j\| \mid \forall n_i \in nebR_t) \\ c = my\_nodes\_A = \|A_i N\| + \|A_o N\| \end{cases} \quad (9)$$

هر گره دوره‌های انتخاب محدوده انتقال (با استفاده از اتوماتای یادگیر) را تا برقراری یکی از شروط زیر ادامه می‌دهد.

- احتمال یکی از عمل‌ها از حد آستانه‌ای (T_p) بیشتر شود: در این حالت گره محدوده انتقال متناظر با عملی که احتمالش از حد آستانه بیشتر شده است را انتخاب می‌کند.
- تعداد دوره‌های انتخاب محدوده انتقال به حد آستانه‌ای (T_s) برسد یا تمام گره‌های همسایه محدوده انتقال خود را انتخاب کرده باشند: گره با توجه به شرایط مجموعه‌های خود، محدوده انتقال خود را مشخص می‌کند. این کار بدین صورت انجام می‌شود که اگر مجموعه A_o غیر تهی باشد محدوده انتقال R_s انتخاب می‌شود. در غیر این صورت اگر مجموعه A_i غیر تهی باشد محدوده انتقال R_t و در غیر این صورت محدوده انتقال R_w انتخاب می‌شود.
- مجموعه‌های A_i و A_o تهی شده باشند: این حالت به خاطر به‌روز شدن مجموعه‌های گره با توجه به مجموعه‌های A_c ارسالی از همسایه‌ها اتفاق می‌افتد. در این حالت گره محدوده انتقال R_w را انتخاب می‌کند.

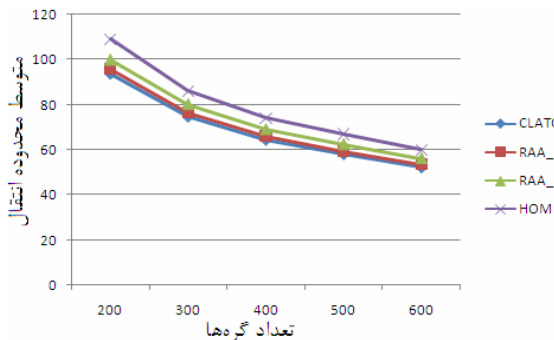
در هر یک از شروط قبل، هرگاه گره‌ای انتخاب قطعی خود را مشخص کرد، این انتخاب را همراه با مجموعه A_c به‌روز شده خود به همسایه‌هایش اعلام می‌کند. همسایه‌ها با دریافت این پیغام و پس از به‌روز کردن مجموعه‌های خود اتوماتای نسبت داده شده به آن گره را از لیست همسایه‌های خود خارج می‌کنند.

۶- نتایج شبیه‌سازی‌ها

به منظور ارزیابی، پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L به [12] و حالت همگن (HOM) [19] در نرم‌افزار شبیه‌ساز NS2 [20] شبیه‌سازی و نتایج به دست آمده با یکدیگر مقایسه شده‌اند. در شبیه‌سازی، گره‌ها در منطقه‌ای به مساحت 1000×1000 متر مربع توزیع شده‌اند. تعداد گره‌ها برابر با ۲۰۰، ۳۰۰، ۴۰۰، ۵۰۰ و ۶۰۰ گره در نظر گرفته شده است. هر گره دارای سه محدوده انتقال R_t , R_s و R_w است. محدوده انتقال R_t (متناسب با چگالی شبکه) برابر با ۱۰۹م (برای ۲۰۰ گره)، ۸۶م (برای ۳۰۰ گره)، ۷۴م (برای ۴۰۰ گره)، ۶۷م (برای ۵۰۰ گره) و ۶۰م (برای ۶۰۰ گره) در نظر گرفته شده است [19]. محدوده‌های انتقال R_s و R_w با توجه به محدوده انتقال R_t مشخص می‌شوند. پارامترهای λ_1 و λ_2 هر دو برابر 0.2 ، پارامترهای ψ_1 و ψ_2 هر دو برابر 0.3 و مقادیر حد آستانه‌های T_p و T_s به ترتیب برابر 0.98 و 1.00 در نظر گرفته شده‌اند. فاصله بین دو انتخاب عمل اتوماتاهای یادگیر نیز ۵ ثانیه در

نظر گرفته شده است تا گره‌ها بتوانند بسته‌های Learnp همسایه‌های خود را دریافت کرده و با توجه به اطلاعات ارسالی توسط آنها و محاسبات لازم محدوده انتقال خود را در آن دوره انتخاب کنند. مدل انرژی به کاررفته در این شبیه‌سازی‌ها مدل انرژی ارائه شده در مرجع [21] می‌باشد. با توجه به محیط شبیه‌سازی و اندازه شبکه (تعداد گره‌ها)، پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و حالت همگن (HOM) بر اساس چهار معیار متوسط محدوده انتقال، متوسط تعداد همسایه‌های هر گره، وضعیت اتصال شبکه و متوسط انرژی باقیمانده مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در بررسی وضعیت اتصال شبکه برای اندازه‌های مختلف شبکه حالتی را که تمامی گره‌ها بزرگترین محدوده انتقال را انتخاب کرده باشند نیز به عنوان یک پروتکل تحت عنوان MAX_RANGE در نظر گرفته شده است. نتایج حاصله، میانگین اجرای پروتکل‌های مورد بررسی برای ۱۰۰ پیکربندی تصادفی مختلف از گره‌هاست.

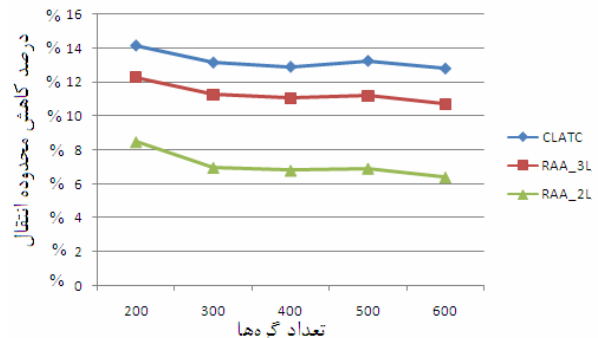
آزمایش اول: هدف از این آزمایش بررسی متوسط محدوده انتقال گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM می‌باشد. در هر گره هر چه محدوده انتقال انتخاب شده کمتر باشد (در عین حفظ اتصال شبکه)، انرژی مصرفی کمتر و با توجه به کاهش تعداد همسایه‌ها، احتمال بروز تداخل نیز کمتر خواهد بود. در شکل ۳ متوسط محدوده انتقال گره‌ها برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM در اندازه‌های مختلف شبکه دیده می‌شود. همانگونه که دیده می‌شود، پروتکل CLATC دارای کمترین میزان متوسط محدوده انتقال نسبت به دیگر پروتکل‌هاست. حالت همگن (HOM) دارای بیشترین میانگین محدوده انتقال است که به این علت است که تمامی گره‌ها در آن دارای محدوده انتقال R_t می‌باشند. پروتکل RAA_3L دارای متوسط محدوده انتقال کمتری نسبت به پروتکل RAA_2L است. علت این امر این است که در پروتکل RAA_3L هر گره می‌تواند از بین سه محدوده انتقال، محدوده انتقال خود را انتخاب کند، در حالی که در پروتکل RAA_2L هر گره از بین دو محدوده انتقال، محدوده انتقال خود را انتخاب می‌کند.

شکل ۳) متوسط محدوده انتقال گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_3L, RAA_2L و HOM در اندازه‌های مختلف شبکه

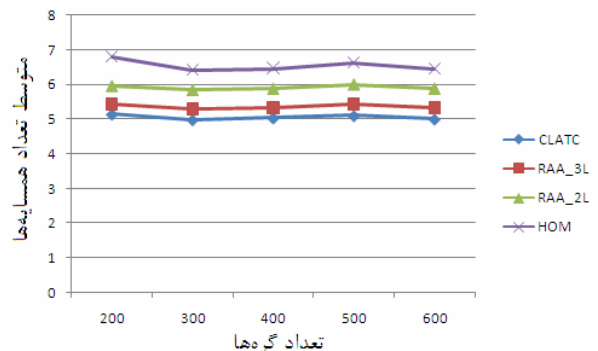
به منظور نمایش بهتر اختلاف پروتکل‌های مورد بررسی، درصد کاهش محدوده انتقال پروتکل‌های CLATC, RAA_2L و

RAA_3L نسبت به حالت همگن محاسبه گردید. نتایج این محاسبات در شکل ۴ دیده می شود.

شکل ۴) درصد کاهش متوسط محدوده انتقال گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L نسبت به حالت همگن در اندازه‌های مختلف شبکه

آزمایش دوم: در این آزمایش متوسط تعداد همسایه‌های گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM مورد بررسی قرار گرفته است. متوسط تعداد همسایه‌های گره‌های شبکه برای ۴ پروتکل مورد بررسی در اندازه‌های مختلف شبکه در شکل ۵ دیده می شود. از آنجا که تعداد همسایه‌ها تاثیر مستقیم بر روی تداخل بین گره‌ها دارد، کم بودن این پارامتر اهمیت بسیار بالایی دارد. همانگونه که مشاهده می شود، پروتکل پیشنهادی کمترین میزان متوسط تعداد همسایه‌ها را نسبت به پروتکل‌های دیگر دارد.

شکل ۵) متوسط تعداد همسایه‌های گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM در اندازه‌های مختلف شبکه

آزمایش سوم: هدف از این آزمایش بررسی متصل بودن شبکه و بزرگترین جزء متصل از شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM و MAX_RANGE می باشد. بزرگترین جزء متصل نرمال شده از تقسیم بزرگترین تعداد گره‌هایی که به هم متصل هستند به تعداد گره‌های شبکه به دست می آید. هر چه این میزان بیشتر باشد شبکه دارای تعداد بیشتری گره متصل به هم است که توانایی ارتباط با یکدیگر را دارند. بزرگترین جزء متصل نرمال شده برای چهار پروتکل مورد بررسی در اندازه‌های مختلف شبکه در شکل ۶ دیده می شود. همانگونه که دیده می شود، چهار پروتکل CLATC, RAA_2L, RAA_3L و MAX_RANGE دارای

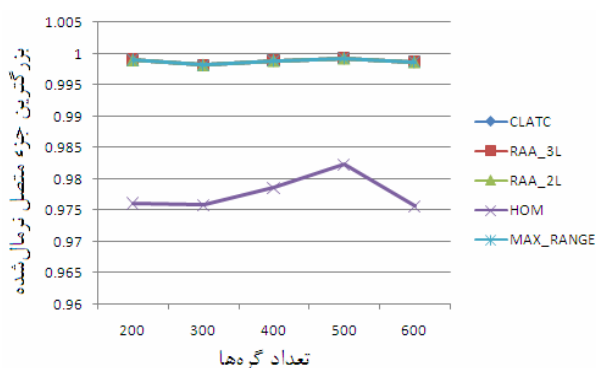
بزرگترین جزء متصل نرمال شده یکسان هستند. در واقع اگر تمامی گره‌ها دارای محدوده انتقال R_s (بزرگترین محدوده انتقال) باشند (MAX_RANGE)، مقدار بزرگترین جزء متصل نرمال شده آنها برابر بزرگترین جزء متصل نرمال شده پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L هستند و این برتری مکانیزهای مورد نظر را نشان می دهد که در عین حفظ مقدار بزرگترین جزء متصل نرمال شده، توانسته‌اند متوسط محدوده انتقال و متوسط تعداد همسایه‌های گره‌های شبکه را کاهش دهند.

متصل بودن شبکه به معنی توانایی ارتباط تمامی گره‌های شبکه با یکدیگر است. در واقع هرگاه بزرگترین جزء متصل شبکه (mcp) برابر با تعداد گره‌های شبکه (N_n) باشد، شبکه متصل و در غیر این صورت شبکه غیر متصل نامیده می شود. به منظور بررسی عملکرد الگوریتم پیشنهادی از نقطه نظر متصل بودن شبکه، مفهوم احتمال متصل بودن کامل شبکه را به صورت رابطه ۱۰ تعریف می کنیم. این رابطه N_d تعداد پیکربندی‌های مختلف گره‌های شبکه است که در این آزمایش برابر ۱۰۰ در نظر گرفته شده است.

$$P_C = \frac{\sum_{i=1}^{i=N_d} C_i}{N_d} \quad (10)$$

$$\begin{cases} C_i = 1 & \text{if } mcp = N_n \\ C_i = 0 & \text{other} \end{cases}$$

احتمال متصل بودن کامل گره‌های شبکه با استفاده از پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM و MAX_RANGE برای اندازه‌های مختلف شبکه در شکل ۷ مشاهده می شود. همانگونه که مشاهده می شود، احتمال اتصال کامل گره‌ها با استفاده از چهار پروتکل CLATC, RAA_2L, RAA_3L و MAX_RANGE و RAA_3L یکسان می باشد. اگر تمامی گره‌های شبکه دارای محدوده انتقال R_s باشند (MAX_RANGE)، باز هم مقدار احتمال اتصال کامل شبکه از مقدار احتمال اتصال کامل گره‌ها با استفاده از سه پروتکل CLATC, RAA_2L, RAA_3L بیشتر نمی شود.

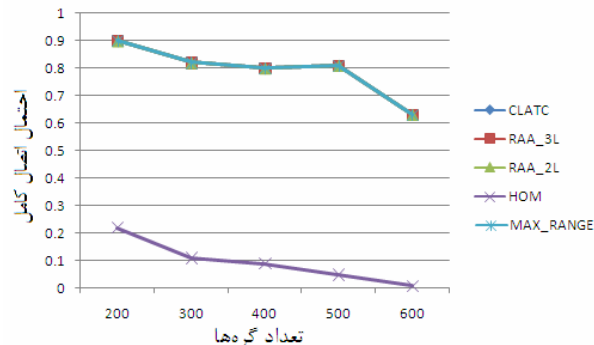

شکل ۶) بزرگترین جزء متصل نرمال شده گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_2L, RAA_3L و HOM و MAX_RANGE در اندازه‌های مختلف شبکه

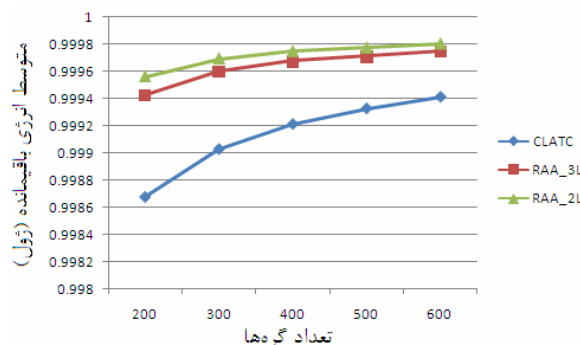
سازی و با دیگر پروتکل‌ها مقایسه گردید. نتایج مقایسه‌ها نشان دهنده برتری پروتکل پیشنهادی نسبت به دیگر پروتکل‌هاست.

مراجع

- [1] Akyildiz I. F., Su W., Sankarasubramaniam Y. and Cayirci E., "A survey on sensor networks", IEEE Communication Magazine, Vol. 40, pp. 102-114, August 2002.
- [2] Janakiram D., Venkateswarlu R. and Nitin S., "A survey on programming languages, middleware and applications in wireless sensor networks", IITM-CSE-DOS-2005-04, 2005.
- [3] Estrin D., "Embedded Everywhere: A research agenda for network systems of embedded computers", National Academy Press, 2001, Computer Science and Telecommunication Board (CSTB) Report, 2001.
- [4] Wattenhofer R. and Zollinger A., "XTC: a practical topology control algorithm for ad-hoc networks". Proceedings of the 18th International Parallel and Distributed Processing Symposium, pp. 2-16, 26-30 April 2004.
- [5] Santi P., "Topology Control in Wireless Ad Hoc and Sensor Networks", Wiley, 2005.
- [6] Santi P., "Topology Control in Wireless Ad Hoc and Sensor Networks", ACM Computer Survey, Vol. 37, No. 2, pp. 164-194, 2005.
- [7] Rodoplu V. and Meng T. H., "Minimum energy mobile wireless networks", in: Proceedings of the IEEE Journal on Selected Areas in Communications, Vol. 17, pp. 1333-1344, 1999.
- [8] Li N., Hou J. and Sha L., "Design and analysis of an mst-based topology control algorithm", in: Proceedings of the IEEE Infocom, Vol. 4, pp. 1195-1206, May 2005.
- [9] Wattenhofer R., Li L., Bahl P. and Wang Y., "Distributed topology control for power efficient operation in multihop wireless ad hoc networks", in: Proceedings of the IEEE Infocom, Vol. 3, pp. 1388-1397, 2001.
- [10] Blough D., Leoncini M., Resta G. and Santi P., "The k-neighbors protocol for symmetric topology control in ad hoc networks", in: Proceedings of the ACM MobiHoc 03, pp. 141-152, 2003.
- [11] Wattenhofer R. and Zollinger A., "XTC: a practical topology control algorithm for ad-hoc networks". in: Proceedings of the 18th International Parallel and Distributed Processing Symposium, pp. 2-16, 26-30 April 2004.
- [12] Venuturumilli A. and Minai A. A., "Obtaining Robust Wireless Sensor Networks Thru Self-Organization of Heterogeneous Connectivity", Proceedings of the 2006 International Conference on Complex Systems (ICCS'06), Boston, MA, June 2006.
- [13] S. Wolfram, "Cellular Automata", Los Alamos Science, vol. 9, pp. 2-21, Fall 1983.
- [14] S. Wolfram, "Universality and complexity in cellular automata", Physica D, no. 10, pp. 1-35, January 1984.
- [15] Narendra K. S. and Thathachar M. A. L., "Learning Automata: An Introduction", Prentice Hall, 1989.
- [16] Beigy H. and Meybodi M. R., "A Mathematical Framework for Cellular Learning Automata", Advances on Complex Systems, Vol. 7, No. 3, pp. 1-25, 2004.

شکل ۷) احتمال اتصال کامل گره‌های شبکه برای پروتکل‌های CLATC, RAA_3L, RAA_2L, HOM و MAX_RANGE در اندازه‌های مختلف شبکه آزمایش چهارم: در این آزمایش که نتایج آن در شکل ۸ دیده می‌شود، متوسط انرژی باقیمانده هر گره برای پروتکل‌های CLATC, RAA_3L و RAA_2L مورد بررسی قرار گرفته است. همانگونه که دیده می‌شود متوسط انرژی باقیمانده گره‌های شبکه پس از اتمام مرحله تعیین محدوده انتشار تقریباً نزدیک به انرژی اولیه گره‌ها (یک ژول) می‌باشد. به عبارت دیگر، با وجود آنکه انرژی مصرفی پروتکل CLATC تقریباً دو برابر پروتکل‌های RAA_2L و RAA_3L است (به علت انجام مرحله یادگیری در این پروتکل)، اما این انرژی مصرفی نسبت به کل انرژی هر گره (یک ژول) بسیار ناچیز است. افزایش انرژی باقیمانده با افزایش تعداد گره‌های شبکه به علت کاهش محدوده انتقال در شبکه‌های با چگالی بیشتر است. با توجه به مطالب بیان شده می‌توان نتیجه گرفت که پروتکل‌های مورد بررسی بدون مصرف زیاد انرژی توپولوژی مناسبی را ارائه می‌کنند.

شکل ۸) متوسط انرژی باقیمانده هر گره برای پروتکل‌های CLATC, RAA_3L و RAA_2L در اندازه‌های مختلف شبکه

۷- نتیجه‌گیری

در این مقاله پروتکل کنترل توپولوژی بر اساس اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم پیشنهاد گردید. در این پروتکل گره‌ها با استفاده از اتوماتای یادگیر سلولی نامنظم محدوده انتقال مناسب را از بین سه محدوده انتقال خود انتخاب می‌کنند. استفاده از اتوماتای یادگیر این امکان را فراهم می‌کند که گره‌ها بتوانند تا جای ممکن محدوده انتقال کوچکتر را انتخاب کنند. پروتکل پیشنهادی CLATC شبیه-

- [19] Stauffer D. and Aharony A., ***“Introduction to Percolation Theory”***, London: Taylor & Francis, 1994.
- [20] ***The Network Simulator - ns-2***.
<http://www.isi.edu/nsnam/ns/>.
- [21] Heinzelman W., Chandrakasan A. and Balakrishnan H., ***“Energy Efficient Communication Protocol for Wireless Microsensor Networks”***, Intl. Conf. on System Sciences, Hawaii, vol. 2, pp. 3005-3014 January 2000.
- [17] Thathachar M. A. L. and Sastry P. S., ***“Varieties of Learning Automata: An Overview”***, IEEE Transaction on Systems, Man, and Cybernetics-Part B: Cybernetics, Vol. 32, No. 6, PP. 711-722, 2002.
- [18] Esnaashari M. and Meybodi M. R., ***“Irregular Cellular Learning Automata and Its Application to Clustering in Sensor Networks”***, Proceedings of 15th Conference on Electrical Engineering (15th ICEE), Volume on Communication, Telecommunication Research Center, Tehran, Iran, May 15-17, 2007.

---

¹ Robustness

² Cellular Learning Automata based Topology Control

³ Santi

⁴ Rodoplu and Ming

⁵ Local Minimum Spanning Tree

⁶ Cone Based Topology Control

⁷ *k*-neighbors

⁸ Extreme Topology Control

⁹ Radius Adaptation Algorithm_2 Level

¹⁰ Radius Adaptation Algorithm_3 Level

¹¹ Cellular Automata

¹² Learning Automata

¹³ Cellular Learning Automata

¹⁴ Irregular Cellular Learning Automata

¹⁵ Whisperer

¹⁶ Shouter

¹⁷ Speaker

¹⁸ Collision